

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI MAKTABGACHA TA'LLIM VAZIRLIGI БУЙРУГИ

Ўзбекистон Республикасининг илк ва мактабгача ёшдаги болалар ривожланишига
қўйиладиган Давлат талабларини тасдиқлаш ҳақида

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 30 сентябрдаги
ПҚ-3305-сон “Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим вазирлиги фаолиятини
ташқил этиш тўғрисида”ги қарори ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг
2016 йил 29 декабрдаги ПҚ-2707-сон “2017 – 2021 йилларда мактабгача таълим тизимини
янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарорига мувофиқ буюраман:

1. Ўзбекистон Республикасининг илк ва мактабгача ёшдаги болалар ривожланишига
қўйиладиган Давлат талаблари иловага мувофиқ тасдиқлансин.
2. Мазкур буйруқ расмий эълон қилинган кундан эътиборан кучга кирази.

Вазир

А. Шин

Тошкент ш.,
2018 йил “18” июнь,
1-44 -сон

Ўзбекистон Республикаси
Мақтабгача таълим вазирлигини
2018 йил "18" *сшк* даги 1-МХ-сон
буйруғига
ИЛОВА

**Ўзбекистон Республикасининг илк ва мактабгача ёшдаги
болалар ривожланишига қўйиладиган
давлат талаблари**

Мазкур Ўзбекистон Республикасининг илк ва мактабгача ёшдаги болалар ривожланишига қўйиладиган давлат талаблари (бундан буён матнда Давлат талаблари деб юритилади) Ўзбекистон Республикасининг "Таълим тўғрисида"ги Қонуни, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 29 декабрдаги ПҚ-2707-сон "2017-2021 йилларда мактабгача таълим тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 21 ноябрдаги 929-сон "Ўзбекистон Республикаси Мақтабгача таълим вазирлиги тўғрисидаги низомни ҳамда Мақтабгача таълим муассасалари раҳбар ва мутахассисларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш институти уставини тасдиклаш ҳақида"ги қарорига асосан илк ва мактабгача ёшдаги болаларни (бундан буён матнда болалар деб юритилади) ҳар томонлама ривожлантириш, таълим-тарбия бериш, мактаб таълимига тайёрлаш бўйича давлат талабларини белгилайди.

1-боб. Умумий қондалар

1. Давлат талаблари Ўзбекистон Республикаси ҳудудида мулкчилик шакли ва идоравий тасарруфидан катъий назар, қуйидаги таълим муассасаларига қўлланилади:
 - давлат мактабгача таълим муассасалари;
 - нодавлат мактабгача таълим муассасалари;
 - мактабгача ёшдаги гуруҳлари мавжуд бўлган "Меҳрибонлик" уйлари.
2. Мақтабгача таълим турлари учун кадрлар тайёрловчи ўрта махсус, касб-хунар ва олий таълим муассасалари, мактабгача таълим турлари бўйича педагогик кадрларни малакасини ошириш ва қайта тайёрлашни амалга оширадиган муассасалар, мактабгача ёшдаги болалар тарбия олаётган оилалар мазкур Давлат талабларига риоя қилишлари лозим.

2-боб. Давлат талабларининг мақсад, вазифа ва асосий тамойиллари

3. Давлат талабларида қуйидаги асосий тушунчалардан фойдаланилади:
 - мактабгача таълим** – мактабгача ёшдаги болалар кизикиши, иктидори, индивидуал руҳий ва жисмоний хусусиятлари, маданий эҳтиёжларини инобатга олган ҳолда ҳамда болада маънавий меъёрларни шаклланиши, ҳаётий ва ижтимоий тажриба эгалланишини кўзда тутган ҳар томонлама ривожлантиришга қаратилган яхлит жараён;
 - ривожланиш** – инсон танаси тузилиши, руҳияти ва ҳулкида биологик жараёнлар ҳамда атроф муҳит таъсирида рўй берадиган ўзгаришлар;
 - ривожланиш соҳаси** – бола ривожланишидаги аниқ бир йўналишлар;
 - кичик соҳа** – соҳанинг кичик гуруҳлари. Асосий соҳаларнинг кичик соҳаси ривожланишининг маълум бир томонларини ўз ичига қамраб олади ва уларнинг аниқ бир йўналишини кўрсатиб беради;

кутилаётган натижа – болаларда кутилаётган билим, кўникма ва малакалар кўрсаткичи;

бола компетенцияси – маълум бир ёш даврига хос бўлган вазифаларни мақсадли бажариш учун етарли бўлган боланинг билими, кўникмаси ва малакалари ҳамда кадриятлари;

интеграция – бола таълими ва ривожланишидаги мазмун таркибий қисмлари ўртасидаги боғлиқлик;

инклюзив таълим – болаларнинг алоҳида таълим эҳтиёжлари ва индивидуал имкониятларини инобатга олган ҳолда таълим ва тарбия олинишини тенг таъминловчи жараён;

“Мен” концепцияси – болани ўзи ҳақидаги англаган тасаввурлари тизими, унинг рефлексив фаолиятини бир қисми;

рефлексив фаолият – болада ўз тушунчалари ва ҳатти-ҳаракатларини англаш ва мустакил таҳлил қилиши асосида ҳулосалар шаклланиши жараёни.

4. Давлат талабларининг мақсади – мамлакатда ўтказилаётган ижтимоий-иқтисодий ислохотларни, хорижий мамлакатлар илғор тажрибаси ҳамда илм-фан ютуқлари ва замонавий информацион коммуникатив технологияларни инобатга олган ҳолда мактабгача таълим тизимида маънан мукаммал ва интеллектуал ривожланган шахсни тарбиялашдир.

5. Давлат талабларининг вазифалари қуйидагилар ҳисобланади:

мактабгача ёшдаги болаларнинг ривожланиши, таълим-тарбияси мазмуни ва сифатига қўйиладиган талабларни белгилаш;

миллий, умуминсоний ва маънавий кадриятлар асосида болаларга таълим-тарбия бериш, ривожлантиришнинг самарали шакллари ва усулларини жорий этиш;

таълим-тарбия жараёнига педагогик ва замонавий ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш;

кадрларни мақсадли ва сифатли тайёрлаш учун таълим, фан ва ишлаб чиқаришнинг самарали интеграциясини таъминлаш.

6. Давлат талаблари қуйидаги тамойиллар асосида татбиқ этилади:

боланинг ноёблиги;

“Мен” концепцияси ва шахсий таълимини яратишда боланинг фаол роли;

боланинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва таъминлашнинг муҳимлиги;

бола таълими ва ривожланишида қатъиятнинг асосий роли;

болалар ривожланишида индивидуал фарқланишлар мавжудлиги сабабли, ҳар бир болага мослашувчан бўлиб, индивидуал вариативлик асосида ёндашиш.

3-боб. Давлат талабларининг таркиби

7. Давлат талаблари ривожланиш соҳалари интеграциясини кўзда тутиш ва бола ривожланишига қўмаклашади.

Давлат талаблари туғилгандан 7 ёшгача бўлган болаларнинг бешта асосий ривожланиш соҳаларига бўлинган. Ҳар бир ривожланиш соҳаси ўз ўрнида кичик соҳаларга бўлинган бўлиб, улар ҳар бир ёш гуруҳига мос бир нечта талаблардан (кутилаётган ривожланиш кўрсаткичларидан) иборат.

8. Давлат талаблари боланинг қуйидаги ривожланиш соҳалари бўйича белгиланади: жисмоний ривожланиш ва соғлом турмуш тарзининг шаклланиши; ижтимоий-ҳиссий ривожланиш;

нутқ, мулоқот, ўқиш ва ёзиш малакалари;
билиш жараёнини ривожланиши;
ижодий ривожланиш.

9. “Жисмоний ривожланиш ва соғлом турмуш тарзининг шаклланиши” соҳаси қуйидаги кичик соҳаларга бўлинади:

йирик моторика;
майда моторика;
сенсомоторика;
соғлом турмуш тарзи ва хавфсизлик.

10. “Ижтимоий-ҳиссий ривожланиш” соҳаси қуйидаги кичик соҳаларга бўлинади:
“Мен” концепцияси;

ҳиссиётлар ва уларни бошқариш;
ижтимоийлашув, катталар ва тенгдошлар билан мулоқот.

11. “Нутқ, мулоқот, ўқиш ва ёзиш малакалари” соҳаси қуйидаги кичик соҳаларга бўлинади:

нутқ ва тил;
ўқиш малакалари;
қўл бармоқлари майда моторикаси.

12. “Билиш жараёнининг ривожланиши” соҳаси қуйидаги кичик соҳаларга бўлинади:

интеллектуал-англаш малакалари;
элементар математик малакалар;
тадқиқий-билиш ва самарали рефлексив фаолият.

13. “Ижодий ривожланиш” соҳа қуйидаги кичик соҳаларга бўлинади:
дунёни бадиий тасаввур этиш;
бадиий-ижодий қобилиятлар.

14. Давлат талаблари асосидаги ёш даврлари қуйидаги босқичларни ўз ичига олади:
гўдаклик (туғилгандан 1 ёшгача);
эрта ёшдаги болалик (1 ёшдан 3 ёшгача);
кичик мактабгача ёш (3 ёшдан 4 ёшгача);
ўрта мактабгача ёш (4 дан 5 ёшгача);
катта мактабгача ёш (5 ёшдан 6 ёшгача);
мактабга тайёрлов ёши (6 ёшдан 7 ёшгача).

15. Илк ёшдаги болалар ривожланишига қўйиладиган талаблар мазкур Давлат талабларининг 1-иловасида белгиланган.

16. Мактабгача ёшдаги болалар ривожланишига қўйиладиган талаблар мазкур Давлат талабларининг 2-иловасида белгиланган.

4-боб. Яқуний қондалар

17. Мазкур Давлат талаблари бузилишида айбдор бўлган шахслар қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда жавобгар бўлади.

18. Мазкур Давлат талаблари Вазирлар Маҳкамаси қоннидаги таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси, Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Ўзбекистон стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш агентлиги ва “Онла” Республика илмий-амалий маркази билан келишилган.

Келишилди:

Ўзбекистон Республикаси
Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги
Таълим сифатини назорат
давлат инспекцияси бош

У. Ташкенбаев

2018 йил "18" июль

Ўзбекистон Республикаси
Соғлиқни сақлаш вазирлиги

А. Шадманов

2018 йил "18" июль

Ўзбекистон Республикаси
Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги

Н. Маджидов

2018 йил "18" июль

Ўзбекистон стандартлаштириш,
метрология ва сертификатлаштириш
агентлиги бош директори

А. Каримов

2018 йил "18" июль

Ўзбекистон Республикаси
Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги
"Оила" илмий-амалий тадқиқот
маркази директори

Д. Ташмухамедова

2018 йил "18" июль

Ўзбекистон Республикасининг илк ва
мактабгача ёшдаги болалар ривожланишига
қўйиладиган Давлат талабларига
1-ИЛОВА

Илк ёшдаги болалар ривожланишига қўйиладиган талаблар

ЖИСМОНИЙ РИВОЖЛАНИШ ВА СОҒЛОМ ТУРМУШ ТАРЗИНИ ШАКЛЛАНИШИ		
Кичик соҳа: Йирик моторика		
Талаб: Бола ўз танаси ва унинг аъзоларини бошқаради, мақсадли тўғри ҳаракатланади		
0–1 ёш	1–2 ёш	2–3 ёш
ҚУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
боши ва кўрагини кўтаради; оркасида қорнига ва қайта ўгирилади; ёрдасиз ўтиради; оёқларини излайди ва топиб, огзига тортади; турли йўналишларда эмаклайди; гўрт оёқлаб ҳаракатланади; тиргакка суянган ҳолда оёқда туради; катталар ёрдамида ва ёрдасиз оёқда туради; юра бошлайди; кичик тўсиқлар устидан хатлаб ўтади.	катталар ёрдасиз турли йўналишларда юради; тиззасига ўтиради; югуради; энгашиб ўйинчоқларни олади; зинапоядан юқорига қадама-қадам кўтарилади.	бир оёқда туриб мувозанатни сақлайди; мустақил зинапоядан кўтарилади ва тушади; тепаликдан сирганиб тушади; икки оёқлаб бир жойда сакрайди, олдинга силжиб сакрайди; кичик тўсиқлар устидан сакраб ўтади; ёпик эшикни очади, эшикдан киради ва чиқади; уч оёқли велосипедда учади.
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
болани сеvimли ўйинчоғи яқинига эмаклаб келишини рағбатлантириш; бола ўтирган ҳолатдан ётган ҳолатга тушиши ва кўтарила олиши учун юмшоқ жойни таъминлаш; болани қориндан оркасига айланишига ва қорнига ўгирилишига рағбатлантириш; “мен томон эмакла”, “ўтир” кўрсатмалари орқали бола билан ҳамкорликда ўйинлар ташкил қилиш; бола хатлаб ўта олиши учун уни “паст предметлар” билан таъминлаш; вазифани мураккаблаштириш мақсадида предметлар сонини (масалан, кубикларни)	болага тортиш, чўзиш, кўтариш имконини берувчи предметларни таклиф қилиш; бола билан қўл ва оёқларни ҳаракатлантириб ва хиргойи қилиб ўйнаш; бола эркин ҳаракатланиши учун хавфсиз ва мустаҳкам муҳит яратиш; болага аравача, отчалар, кубиклар, йирик ўйинчоқ машиналар билан ўйнашни ўргатиш; бола билан тўғри йўналишда юриш, югуриш, эмаклаш, предметларни олиш/илиб	боланинг ҳаракат тажрибасини турли хил жисмоний машқлар билан бойитиш; бола билан йўналишини топиш ва бўш жойда ҳаракатланиши учун ҳаракатли ўйинлар ўтказиш; болага кичик тепаликка чиқиш ва тушишида қўмаклашиш; болаларни ҳаракат фаоллигини ташқиллаштиришда жамоавий шаклларга жалб этиш; таниш ҳаракатларни биргаликда осон ва эркин, бир маромда ва келишган

аста-секин кўпайтириб бориш; бола кизикаётган предметига эмаклаб ёки хатлаб етишиши учун имконият яратиш.	олиш имкониятини берадиган ўйинлар ўйнаш; эрталабки бадантарбияни очик хавода ташқиллаштириш.	холда бажариш; полда турли катаклар, йўлакчалар, доирачалар чизиш ҳамда болага қувонч ва хурсандчилик бағишлайдиган машқлар бажариш.
Кичик соҳа: Майда моторика		
Талаб: Бола қўли ва бармоқларини турли мақсадларда мувофиқлаштиради ва ишлатади		
0-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
предметларни ушлайди; предметларни бир қўлидан иккинчи қўлига олади; бир вақтда бир неча предметларни қўлида ушлайди; бармоқлари билан турли ўйинчокларни айлантиради; олдий ўйинчокларни бўлакларга ажратади ва йигади; карсак чалади; қўлини силкитади.	кўпинча бир неча варақни ўтказиб, китоб бетларини варақлайди; предметларни геради ва бирлаштиради (пирамида ва ҳоказо); предметларни бураб қўяди ва бураб олади; “бармоқлар ўйини”ни ўйнайди.	5-7 халқали пирамидани бўлакларга ажратади ва йигади; тешик шаклига мос келадиган ясси ва ҳажмли шаклдаги предметларни жойлаштиради; халқага арконни ўтказди; катта ҳажмли содда мозанкаларни йигади; осон қурилиш конструкцияларини қуради; катталар ёрдамида йирик мунчокларни илга ўтказди.
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
хар бир ҳаракатни аниқ тушунирган ҳолда ҳаракатни кўрсатиш; қурилмалар билан ўйнаш; болага ўйинчоклар бериб, уларни ўрганиб чиқишига имконият бериш; болага хавфсиз предметлар, шакилдоқлар, кичик пирамидалар ва бошқа предметларни катталар назорати остида танлаши ва саралаши учун бериш.	болага, очиш/ёпиш мумкин уй-рўзгордаги ўйинчок ва предметларни тақдим этиш (синмайдиган копкокли банкалар, кастриюллар).	бола билан мунтазам шугулланиш: ҳамкорликда хайвонларни, уй-рўзгор буюмларини (ликонча, пиёла, қошиқ) лойдан ёки пластилиндан ясаш, ушбу барча предметларни чизиш; қумдонда бола билан ўйнаш, қумдонда кичкина ўйинчокларни беркитиш мумкин, бола эса уларни ўзи кидиради; қўллар майда моторикасининг сенсомотор мувофиқлигини ривожлантириш учун боғлаш ўйинларини ўтказиш болага кубикларни йиғиш, қулфларни ёпиш ва очиш имкониятини бериш ва ҳ.к.

Кичик соҳа: Сенсомоторика		
Талаб: Бола сезги органлари ёрдамида ўз ҳаракатларини бошқаришга қодир		
0-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
муҳитни қўллари ва оғзи билан ўрганади; предметларни бир-бирига уради; карсак чалади; кизиктираётган объектга интилади.	ёктирган таомни ва бошқа буюмларга қўлини чўзади; ликопчани (пиёла) ушлайди ва ундан ичади; сувни бир идишдан бошқасига тўқади; икки қўли билан коптокни иргитади; коптокни думалатади ва отади; оёғи билан коптокни итаради; ипга боғланган аравача ёки машинани бошқаради.	коптокни бошқаларга думалатади; катталарга коптокни отади; тортилган аркон устидан коптокни отади; пирамидани ранги, шакли ва катталигига қараб йнгади; таниш сабзавот ва меваларнинг таъминини аниклаши мумкин; паст ва баланд овозларни ажратади; қўл ва оёқларини бир маромда уйғун ҳаракатлантиради.
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
овкатланиш ва тамадди қилишнинг аниқ вақтини белгилаб қўйиш болага қути бериш ва ўйинчокларини унга йиғишини илтимос қилиш; болага севимли таомларини таклиф қилиш; болага у қўраётган нарсаси ва ҳаракат ўртасидаги боғлиқликни анлашига кўмаклашиш (қара, копток думалаяпти, бор, уни тутиб ол); боланинг ҳар бир муваффақиятини рағбатлантириш.	болага бир неча таомдан бирини танлаш имконини бериш; болани кун мобайнида мустақил пиёладан ичишини рағбатлантириш; болага сезгиси билан ҳаракатларни бирлаштирувчи жисмоний машқлар имконини таклиф қилиш (соялар ўйини, оёқлар билан чизиш, сигнал бўйича ҳаракат); турли материал ва турли шаклдаги предмет ва ўйинчокларни таклиф этиш ва уларни номини айтиш.	бола билан доимий мулоқотда бўлиш, у билан ўйнаш, у кубларни, пирамидаларни, матрешкаларни қисмларга ажратиш, йиғиш, предметларни кутиларнинг мос келадиган тешигига кирғизиш; салатлар тайёрлаётганда, болага сабзавотларни татиб кўриб, таъми ва ҳидига қараб аниклаш имконини бериш; “Секин ва баланд”, “Има жаранглаётганини аниқла!”, “қадам ташлаймиз ва рақсга тушамиз”, “Нимани эшитяпсан?” каби ўйинларни ўйнаш.
ЖИСМОНИЙ РИВОЖЛАНИШ ВА СОҒЛОМ ТУРМУШ ТАРЗИНИ ШАКЛЛАНИШИ		
Кичик соҳа: Соғлом турмуш тарзи ва хавфсизлик		
Талаб: Бола саломатлиқни сақлаш қўникмаларини намоён қилади, хавфсиз соғлом овқат ва ҳаётни сақлаш қондалари ҳақида тушунчага эга		
туғилгандан-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
яхши иштаҳа ва уйқуга эга; қошиқ билан мустақил ейишга	катталар ёрдамида тишларини тинч чётқаси	қўлини совун билан ишқалайди, қўпинини

ҳаракат қилади; қўлининг барча бармоқларини қўллаб губкани сикади; юзи, оғзи ва қўлларини артади; бутилкадан ичади; чўмилаётганда сувни сачратади.	билан тозалайди; мустақил юзи, оғзи ва қўлларини артади; кийимини ечишга ҳаракат қилади; стол ва полларни артишга таклид қилади.	ювади ва сочикка артади; мустақил қошиқ билан таомланади; қўл сочиғидан (салфеткадан) овқатланиш жараёнида фойдаланади; сув муолажаларига ижобий муносабат билдиради.
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
бола билан биргаликда жўмракдан оқаётган сувни кузатиш; қўл ювиш жараёнини кўрсатиш; болага совун бериш, ундан қандай фойдаланишни кўрсатиш, хидлаб кўриш имкониятини бериш, рангига боланинг этиборини қаратиш; чўмилиш вақтида губка, майда ўйинчоқлар ва кўпик билан ўйинлар ташкил қилиш.	болага қандай қилиб тишни тозалаш ва оғизни чайиш кераклигини кўрсатиш; боланинг уринишларини рағбатлантириш; сув нимага кераклигини тушунтириш; жараён вақтида турли шеърлардан фойдаланиш; чётка билан ишқалангандан сўнг кир жой қандай тозаланишини намоёниш қилиб бериш.	болаларни мустақил ҳаракатга ўргатиш; болаларни тўғри овқатланишга ўргатиш; болага организм учун нима фойдали, нима зарар эканлигини тушунтириш; саломатликни сақлаш ва мустаҳкамлашда шахсий намуна кўрсатиш
Қўндалик ҳаётда, жамиятда, табиатда ҳавфсиз юриш-туриш асосларини шакллантириш. Туғилгандан 3 ёшгача Бола ҳали жуда кам тажрибага эга бўлганлиги сабабли: болани қаровсиз қолдирмаслик ва травматизмни олдини олиш; ўйин ва мустақил ҳаракат мобайнида доимий равишда боланинг қайфиятини кузатиш; соқин ва дўстона оҳангда гапириш; болага ўйинчоқ танлашда ишлаб чиқарувчининг тавсияларига риоя қилиш лозим.		
ИЖТИМОИЙ-ҲИССИЙ РИВОЖЛАНИШ		
Кичик соҳа: «Мен» концепцияси		
Талаб: Бола ўзини ўз хусусиятларига эга, ижобий шахс сифатида қабул қилади. Бола мустақил ва ўзига жавоб беради		
0-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
ўз исмига муносабат билдиради, ишора ва товушлар билан жавоб беради; айрим тана аъзоларини кўрсатади(боши, қўли, оёғи, бурни); кўзгуда ўз аксига кулади; катталар этиборини турлича ўзига тортади; истаган натижага эришганда хурсандчиликни ифодалайди ёки	кўзгуда, расмда ўзини танийди, ўз исминини билади; катталар талаби билан унинг истаги тўғри келмаганда этироз билдиради; катталар томонидан ўзининг ҳаракатларига билдирилган рағбат ва танбеҳни фарқлайди.	ўзи ва буюмлари ҳақида сўзлайди (бу меники); хамма ишни ўзи бажаришга интилади; ўзи бажарган ишга севинади; ўз нарсаларини танийди ; ўзини аниқ бир жинсга мансублигини билади; бирор бир ишни

норозилик билдиради, инжикланади.		мустакил бажарали.
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
болани исми билан чакириш; боланинг тана аъзоларини кўрсатиш ва номини айтиш; болага кўпроқ табассум билан караш, у билан биргаликда кўзгуга қараш; турли вазиятларда боланинг хиссиётларини таърифлаб ўтиш ("Зарина айикча келганига хурсанд бўляпти", «Шахзода чарчади, уйкуси келяпти»); боланинг ҳаракатларига кўра муносабатни билдириш.	болага ўзини ижобий баҳолашида кўмаклашиш: "мен – яхши", мен тиришқок"; болани бошқалар билан бўлашишга ўргатишни бошлаш; «ўғил болалар - кучли», «киз болалар - мулойим» каби стереотиплардан қочини; "ман этилади" ва "...мумкин эмас" ибораларидан воз кечини; болага нотўғри ҳаракатлар оқибатини тушунтирган ҳолда уни йўналтириш («қум кўзингга тушса, кўзинг огрийди»).	болани бошқалар билан мулоқотда ўзини таништиришга одатлантириш; болани ютуқлари учун албатта макташ, ютуқлар кичикроқ бўлса ҳам; бола бош бўладиган ҳолатларни ташқиллаштириш; танбех беришдан ўзини тийиш.
ИЖТИМОИЙ-ҲИССИЙ РИВОЖЛАНИШ		
Кичик соҳа: Ҳиссиётлар ва уларни бошқариш		
Талаб: Бола бошқаларининг хис-туйғуларини фарқлаш ва ўзиникини ифодалашга қодир		
0-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
атрофдагилар қайфиятини сўзлашув оҳангига қараб аниқлайди (онам хурсанд бўляпти, бобомнинг жаҳли чикяпти); қарсак чалади, хурсанд бўлади, бирон-бир товуш ёки ҳаракати атрофдагиларга таъсир қилишини англаса, ушбу товуш ва ҳаракатларни қайтаради.	қатталарнинг унга муносабатидан ўз хиссиётларини, таассуротларини намоён қилади; хайрат, завқ, кўркинчини ифодалайди; мустақил ўйин ҳаракатлари билан боғлиқ бўлган қувончини (хафаликни) кўрсатади.	мулоқотда очик, ижобий эмоционал руҳият устун, атрофдагиларга асоссиз тажовузорлик кўрсатмайди; бошқаларга ачинади, қайғуради ; бошқа одамнинг эмоционал ҳолатини тушуна бошлайди ва шунга мос муносабат билдиради.
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
боланинг ҳар бир ютугини макташ ва қўллаб-қувватлаш; ўйинчоқларга овоз бериб, турли хиссиёт ва ҳаракатларни таниш имкониятини бериш; оилада эмоционал ижобий ҳолатни яратиш ва ҳар қуни бола билан ўйнаш; ўйин вақтида болага ўзига ишонч ҳиссини ошириш учун	бола билан у билан боғлиқ бўлган турли вазият ва хиссиётларни муҳокама қилиш; болага рад жавобини берилиши сабабини тушунтириш; боланинг жаҳли чикканда, хафа бўлганда ёки ўзини ёмон ҳис этганда ёнида бўлиш.	бола билан суҳбатда хиссиётларни таърифловчи сўзларни қўллаш; мультфильм қаҳрамонларининг ёрқинлигини таҳлил қилиш; хиссиётларни ифодаловчи сўзли ўйинлардан фойдаланиш, қайфият ва хис туйғулар

яқин туришга ҳаракат қилиш ва барча биргаликда бажарилаётган ҳаракатларни болага аниқ ва лўнда тушунтириш; баланд товуш ва шовқинларни чеклаш.		ҳақидаги ҳикоялар ва шеърларни ўқиш.
ИЖТИМОЙ-ҲИССИЙ РИВОЖЛАНИШ		
Кичик соҳа: Ижтимоийлашув, катталар ва тенгдошлар билан мулоқот		
Талаб: Бола тенгдошлари ва катталар билан мулоқот малакаларини ривожлантиришга қодир		
0-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
саломлашади, муносабат билдиради, хайрлашаётганда қўлини силкитади; бошқа бола ҳаракатини кузатади, кулади ёки боғланишсиз гапирди; катталарнинг кўп мурожаатларига жавоб беради, бироқ баъзиларини эътиборга олмайди.	катталар ҳаракатига таклид қилишга интилади; товуши ёки ҳаракати билан бошқа боланинг диққатини ўзига тортади; бошқа болалар билан ўйинда қатнашади; тури ҳаракатларни бажариб, хайвонлар ҳаракатини ўхшатиб ҳаракатли ўйинларда иштирок этади.	катталар ҳаракатига таклид қилади; катталарни бирга ўйнашга жалб қилишга интилади; тенгдошлари ёнида ўйнайди; бошқа болалар билан ўйинчоқларини бўлишади.
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
болага ҳаракатлар намунасини кўрсатиш (саломлашниш, хайрлашниш); болани катталар мурожаатига жавоб бергани учун макташ; очик ҳавода бошқа болалар билан биргаликда сайр ташкиллаштириш; ҳаракатларни сўзлар билан қўшиб олиб бориш.	болага ўйин ёки ҳаракатнинг умумий қондаларини тушунтириш (биз қумни ўйнаймиз, лекин қумни сочмаймиз); тенгдошлар билан биргаликдаги фаолиятга жалб қилиш	бола билан ўйин мобайнида бошқалар билан ҳамкорлик қилишни шахсий намуна асосида намойиш этиш; мулоқот жараёнида чегара белгилаш; болани бошқа болалар билан такқосламаслик.
НУТҚ, МУЛОҚОТ, ЎҚИШ ВА ЎЗИШ МАЛАКАЛАРИ		
Кичик соҳа: Нутқ ва тил		
Талаб: Бола нутқини тинглаш ва тушунишга, гапирish ва мулоқот қилишга қодир		
0-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
ба-ба, ма-ма, бу-бу ва бошқа бўғинларни талаффуз қилади; болалар қўшиқлари, овутомчоқлар, эртақлар, киска ва содда ҳикояларни тинглайди; номи тилга олинган объект томон қарайди (ойиси қани...); ёркин расмли китобчаларни кўришга кизикиш билдиради.	қундалиқ ҳаётда бажариладиган ҳаракатларни аниқлашчи сўзлар маъносини тушунади; ўриндош сўзларни қўллайди, катталар кетидан енгил сўзларни қайтаради; катталар нутқига таклид қилади; китобларни ўрганади.	истак ва илтимосни ифода этади; катталар нутқини тўғри тушунади; катталарнинг оддий топшириқларини бажаради; ҳаракатларни нутқ билан бирга олиб боради; сўзлардан фойдаланади; китоб ўқиб беришларини сўраши мумкин;

		расмлар бўйича китобни танийди.
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
болани парваришлаш жараёнида (эмизиш, чўмилтириш, ухлашга ётқизиш) у билан гаплашиш, тана аъзолари, кийим, буюмлар номини айтиш; болага турли ҳикоялар, эртаклар айтиб бериш, биргаликда ёрқин китобларни томоша қилиш ва болани диққат билан тинглашга қизиқтириш; бола билан мулоқот мобайнида унга саволлар бериш ва маъноси бўйича тўғри жавобни такрорлашга ундаш.	болага китоб ўқиб, турли ҳикоя ва эртакларни сўзлаб бериш; сайр давомида кўрган нарсаларни муҳокама қилиш (кучук югурыпти, болакай мактабга кетяпти); бола билан бирга китоб дўконлари ва кутубхоналарга бориш; телевизор кўриш ва электрон техника қўллашни чегаралаш.	бола билан мулоқот вазиятларини яратиш, саволлар бериш; болага топшириқлар бериш, масалан, «киём учун ликопча олиб кел», «қизил қаламни ол», «кичик айикчага қўшиқ айтиб бер»; боланинг сўз бойлигини турли дидактик ўйинлар, кузатув ва томошалар орқали бойитиб бориш; китоб харид қилишда болага танлаш имконини бериш.
ПУТҚ, МУЛОҚОТ, ЎҚИШ ВА ЁЗИШ МАЛАКАЛАРИ		
Кичик соҳа: Қўл бармоқлари майда моторикаси		
Талаб: Бола асосий ҳаракатларини амаллаган, қўлларининг майда моторини қўшиқмасига эга		
0-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
турли юзаларда бармоқлари билан гуашь(бўёқ) ёрдамида чизади (ойна, целлофан, коғозда).	ишлатаётган буюмларини бармоқлари билан ушлайди: (қалам, мўйқалам, маркер) бетартиб чизиқларни чизади.	турли эркин чизиқлар ва ноаниқ айланалар чизади; турли юзаларда турли шакллар чизади; ўз исмининг ёзувини танийди.
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
болани расм яратиш учун бармоқларидан фойдаланишга рағбатлантириш.	болага йирик ҳарфларни таклиф этиш, ушбу ҳарфларни қум орасига беркитиб биргаликда излаш; ҳарфлар шаклидаги печеньеларни харид қилиш; стикерли китоблардан фойдаланиш; бола соч ўришга ўрганиши учун сочли кўтирчоқлардан фойдаланиш.	болага ечиниш ва кийиниш кетма-кетлигини кўрсатиш; бола билан турли топшириқли ўйинлар ўйнаш; столга қошиқларни қўйиш, нон идишни олиб келиш; бола билан чизиш, қирқиш, ёпиштириш ва елимлаш; қум, хамир ва шакллар билан ўйнаш; болани кичик ютуқлари учун доим рағбатлантириш.
БИЛИШ ЖАРАЁНИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ		
Кичик соҳа: Интеллектуал-англаш малакалари		
Талаб: Бола қизиқувчан, интилувчан, фаол, билишга қизиқиш билдиради ва унга эҳтиёжи мавжуд		
0-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш

КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
ўз ўйинчоларини текшириш(ўрганиш)ни бошлайди: оғзига солади, улоктиради, бўлакларга бўлади, тақиллатиб кўради, иккитасини бир-бирига уради ва чиқаётган товушни тинглайди; бирор бир товушни атроф-муҳит билан боғлайди (масалан, мушукни «мяу» билан, кучукни «вов» билан) атрофидаги объектларни кузатади.	расмдаги предметларни танийди; табиат ходисаларини киска муддат ичида кузатади; айрим сабзавот ва меваларни билади ва фарқлайди; хашаротлар (чувалчангларни тегиб кўради, чумолини кузатади), хайвонлар (уй хайвонларига қарайди, уларни кўрсатади), ўсимликлар (гулларни юлади, баргларни тўплайди) билан кизикади.	тана аъзоларини кўрсатади ва уларнинг функциясини билади; предметларнинг тактил хусусиятларини билади (юмшоқ, қаттиқ, дағал, силлик); предметли расмлар орқали жонли табиат объектларининг номини билади (хайвонлар, ўсимликлар, қушлар); табиатнинг айрим ходисаларини фарқлайди (ёмғир, қор).
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
болага турли объектларни бошқариш имконини бериш; болани бир-бирига мос ўйинчоларни жамлашга кизиқтириш – кўғирчоқ кийими кўғирчоққа мос келиши болага атрофидаги янги нарсаларни кўрсатиш ва унинг муносабатини кузатиш; янги объектларни қўллаган ҳолда бола билан ўйнаш; турли хайвонлар турли товушлар чиқаришини намойиш қилиш.	бола билан тоза ҳавода, фермада (уй хайвонлари), хайвонот боғида сайр қилиш; об ҳаво ва ҳиссиётлар ҳақида сўзлашиш; ёмғир ёки қор вақтида бола билан қор парчалари ёки ёмғир томчиларини кузатиш; қўлмакка сакраш, қордан шакл ясаш; варрак учуриш бирор бир объектни узок кузатиш.	турли фактурали предметларни ушлаб кўришни ва номини айтишни таклиф қилиш; барглар, чўплар, тошлар йиғиш ҳудудда қуш ва хашаротларни, аквариумда баликларни, ариқда ёки қўлмакда сув ҳаракатини кузатиш; табиат ходисаларини кузатиш, қор, қўлмак, қуёшли қуёнчалар, қум, сув ва соя билан ўйнаш.
БИЛИШ ЖАРАЁНИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ		
Кичик соҳа: Элементар математик малакалар		
Талаб: Бола бошланғич математик малакаларга эга		
0-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
предметларни катта ва кичикка ажратади.	миқдорни «битта», «кўп»га ажрата олади.	предметларни ранги ва шаклига қараб фарқлайди; предметларни кичигидан каттасига қараб бир қатор қилиб жойлаштиради; шаклларни ўзига мосини топади (Сеген доскаси).
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
турли ўлчамдаги кубикларни олинг ва уларни катта ва кичикка ажратишни кўрсатиш; болага рақамлар ёзилган	болага предметларнинг ҳажми, оғирлиги ва узунлигини таърифлаб бориш;	бола диққатини бир-биридан фарқ қиладиган ўлчамдаги предметлар ва уларнинг номланишига

карточкаларни кўрсатиш; болани сенсор тажрибасини бойитиш мақсадида кўлини ушлаб турли шакллар устидан юргазиш (боши думалок, кўзи кичкина).	болага сайр даврида элементар математик саволлар бериш: биз канча зинапояни босиб ўтдик? сенда нечта ўйинчок бор? болани математик билимларини ривожлантириш бўйича фаолиятга жалб қилиш (менга битта пиёла олиб кел, иккита печенье бер).	каратиш (катта-кичик); предметларни шакли бўйича ажратиш ва номини тўғри айтиш малакасини шаклланишига кўмаклашиш (кубик, гишт, шар); болада атроф-оламни амалий ўзлаштириш тажрибасини орттиришга кўмаклашиш; ётокхона, меҳмонхона, ўйин хонаси ва бошқа хоналарни ажратишга ўргатиш; бола билан биргаликда зинапояларни, қарсак ва бошқаларни санаш.
БИЛИШ ЖАРАЁНИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ		
Кичик соҳа: Тадқиқий-билиш ва самарали рефлексив фаоллият		
Талаб. Бола ўзининг табиий муҳитига қизиқишини намоён қилади, фанни ўрганишда фаол		
0-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
ўйинчоқлар ва предметлар билан тажриба ўтказа бошлайди (ушлайди, чиқаради, бир-бирига жойлаштиради, босади, очади) ; бўш пиёлани олади ва унга сув ёки шарбат қуйиб беришни сўрайди; предметлар ёки инсонларнинг кўздан гойиб бўлиши ва пайдо бўлишига муносабат билдиради.	бошқаларнинг ҳаракатини ёки тушиб кетган предметни қузатади: қувонч ёки қониқиш ҳиссини бахш этувчи ҳаракат ва товушларга эришиш учун предметлар билан ҳаракатланади; ҳаракатларга таклид қилади ёки бошқалар имо-ишорасини такрорлайди.	яқин атрофидаги предметларни фарқлайди (ўйинчоқлар, идиш- товоклар, кийим, пояфзал, мебель) ; айрим уй ва ёввойи ҳайвонларни билади; айрим сабзавот ва меваларни фарқлайди катталар ёрдамида қурилмалар қуради; ўз қурилмаси атрофида ўйин ташкиллаштиради; предметларни тегишли муҳитга жойлаштиришни билиди (жирфни ҳайвонот боғига, машинани гаражга).
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
болани ўйинчоқлар билан ўйнашдаги мустақиллигини қўллаб-қувватлаш; болага тажриба ўтказиш учун турли материалларни турли миқдорда бериш; пиёлани олиш, болага ичи бўшлигини кўрсатиш, бирор бир суяк билан тўлдириш ва	бола билан хиргойи қилиб, товушлар чиқариб, имо ишоралар билан ўйнаш; болага шакли, ранги, оғирлиги турлича бўлган ўйинчок ва предметларни бериш; бола ҳаракатига муносабат билдириш;	яқин атрофидаги предметларни номини тўғри айтиш (ўйинчоқлар, идиш-товоклар, кийим- кечак, пояфзал, мебель); предметлар ранги, ҳажми ва қандай материалдан қилинганлигини кўрсатиш ва тушунтириш (қогоз,

болага ичи тўлганлигини тушунтириш.	ўзгаришлар жараёнини кўрсатиш (пуфлаш, совун кўпикларини чиқариш); у билан тўкилган барглари устида юриш, ойналарда тажрибалар кўрсатиш.	дарахт, мато, лой); хайвонлар ҳақида олдий далилларни келтириш; мустикал қуриш истагини қўллаб- қувватлаш.
ИЖОДИЙ РИВОЖЛАНИШ		
Кичик соҳа: Дунёни бадний тасаввур этиш		
Талаб: Бола турли хил санъат воситаларидан фойдаланиб, дунёни ҳис этиш ва тушунишнинг намоёнини этади		
0-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
мутоала давомида расми болалар эртаги ва мусикани тинглайди; шеърларни тинглаганда катталар кетидан ҳаракатларни қайтаради (бошини кимирлатади, қарсак чалади); ёркин рангдаги расмларга эътиборини қаратади.	мусика, товушларга муносабат билдиради; болалар китобларини қарайди ва ундаги таниш эртақ қаҳрамонларини билади; кийимдаги расмларга эътиборини қаратади; мультфильм томоша қилади расм қилиш учун ранглари танлайди.	севимли китоби ва расмларни танийди; эртақлардаги жараёнга ўз ҳиссийатларини билдиради; бўёқ ва мўйкалам ҳақида базавий тушунчага эга; лой ва пластилиндан фойдаланади; сеvimли кўшикларини тинглайди; болалар мусикий инструментларини чалади; театрда қизиқиш билдиради; ўзига мослаб кийим танлайди.
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
болага китобнинг бир қисmini эмас, балки расмларни намоёниш этган ҳолда бирор бир тўлиқ воқеани ўқишга ҳаракат қилиш; болага эмоционал, хайвонларга тақлид қилиб, ўқиш; болани ижобий ҳиссийатларга ундаб ўқиш; болага турли ҳавфсиз ижодкорлик предметларини бериш; мумтоз мусикани қўйиш.	болага томоша қилиш учун мўлжалланган предметларни ўзига жамлаган иш жойини ташкил қилиб бериш; болага қиройли манзаралар тасвирланган дискларни намоёниш этиш ва уларни бола қўли еталдиган жойда сақлаш; болалар байрами ва тадбирларида иштирок этиш.	болага хайвонларни ўхшатиб, ҳис-туйғу билан ўқиш; боланинг мусика билан боғлиқ фаолиятини қўллаб-қувватлаш (фонли классик мусика, болалар кўшиклари); мастер класс, байрам, халқ сайлларида иштирок этишни давом эттириш.
ИЖОДИЙ РИВОЖЛАНИШ		
Кичик соҳа: Бадний-ижодий қобилиятлар		
Талаб: Бола атрофдаги борлиқни ижодий ўзгартириш маънасида эга		
0-1 ёш	1-2 ёш	2-3 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР		
мусика тинглаш мобайнида танаси билан рақс ҳаракатларини қарайди; қиройли предмет ва нарсаларга	катталар ёрдамида овутмачоклар ёдлайди; қизилган тасвирларни бармоқлари билан юргизиш қилади;	ўз ёшига монанд шеърларни айтади; овутмачок ва тўртликларни айтаётганида имо ишоралар билдиради;

эътибор каратади.	содда тасвирий шаклларни кўли ва бармоклари билан чизади; кум ёк лойни эзгилайди; содда ракс ҳаракатларини бажаради (қарсак чалади, оёқлари билан ҳаракатланади ва ҳоказо) ; аввал тинглаган мусикаларни танийди.	намуна асосида тегишли рангларни танлайди; оддий санъат шаклларини бўяйди; лой ёки пластилиндан шакллар ясайди; сўралган объектни кубиклардан ясайди; содда пазл ва мозаикани йиғайди; мусика тинглаганда раксга тушади; бошқа болалар билан биргаликда кўшиқ айтади; ритмга мос ҳаракатланади; мусика асосида сўралган ҳаракатларни бажаради.
БОЛАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ФАОЛИЯТ		
болага қувноқ мусикалар кўйиш ва биргаликда раксга тушиш; мусикага монанд қандай қарсак чалишни кўрсатиш; мусикага монанд оёқ ва кўллар билан қандай ҳаракатланишни кўрсатиш; алла айтиш; болани чиройли дид билан кийинтириш ва кийим деталарига боланинг диққатини қаратиш.	бола тасаввурини ривожлантирувчи муҳит яратиш; боланинг мусикий фаоллигини ривожлантирувчи болалар кўшиқларини эшиттириш; болани таом тайёрлаш, хоналарни байрамга тайёрлаш жараёнига жалб қилиш; турли табриқномаларни томоша қилиш, дўкон ва салонларда композиция яратаётган ишчилар фаолиятини кузатиш	болага мустақил ишлаши учун турли табиий материаллар, бўёқ, елим, қалам ва пластилин ва ҳоказолардан ташкил топган иш жойини ташкиллаштириш; болани чизишга рағбатлантириш; бола атрофидаги ўйинчоклар, предмет ва материалларни вақти-вақти билан ўзгартириб туриш; болани тасаввурини кўллаган ҳолда бирор бир эртақ қаҳрамони бўлишга ундаш.

Ўзбекистон Республикасининг эрта ва
мактабгача ёшдаги болалар ривожланишига
қўйиладиган Давлат талабларига
2-ИЛОВА

Мақтабгача ёшдаги болалар ривожланишига қўйиладиган талаблар

ЖИСМОНИЙ РИВОЖЛАНИШ ВА СОҒЛОМ ТУРМУШ ТАРЗИНИ ШАКЛЛАНИШИ			
Кичик соҳа: Йирик моторика			
Талаб: Бола ўз тана аъзоларини бошқаради, мақсадли тўғри ҳаракатланади			
3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
Қўйиладиган НАТИЖАЛАР			
турли усуллар билан юради (тўғри, эркин, кўрсатилган йўналишда) ; колонна, доира бўлиб сафлана олади; мувозанатни сақлаб югуради; спорт зинасида юқори ва пастга ҳаракатланади; бир жойда икки оёқлаб сакрайди; олдинга силжиб сакрайди ; айлана ёни тагидан эмаклаб ўтади; бадантарбия вақтида машқларни такрорлайди; уч оёқли велосипедда учади;	оёқ учиди, товонида, оёқ қафтларининг ён томони билан ва тиззаларини юқори кўтариб юради; аркон устида мувозанат сақлаб юради; тиззаларини юқори кўтариб югуради; паст тўсиклар устидан сакраб ўтади; арконда сакрашга ҳаракат қилади; гимнастика скамейкаси устида қўли билан тортилиб қорнида сурилади; гимнастика нарвонида ҳаракатланади; самокатда учади;	оёқларини учидан товонига алмаштириб юради; тўсикларни айланиб ёки хатлаб ўтади; гимнастика скамейкасида мувозанатни сақлаган ҳолда, кадамба кадам юради; кия доска устида тўғри ва ёни билан юради; югуришнинг ҳар хил турларини бажарди (илонизи, зигзаг, моқисмон, тўсикларни енгиб ўтиб) ; турли усуллар билан сакрайди; бир неча предмет оралаб эмаклайди; қорнида ётиб, қўллари билан тортилиб эмаклайди; гимнастика нарвонига ўрмалаб чиқади;	бир, икки, тўртта бўлиб сафланади, доира бўлиб, қатор бўлиб юради; юришда турли топшириқларни бажаради; енгил югуради (шиддат билан, тўсикларни енгиб ўтиб, йўналиш ва мувозанатни сақлаган ҳолда) ; бир жойда айланиб сакрайди, оёқларини ўнгга ва чапга алмаштириб сакрайди; арконда турли усулларда сакрайди; арконли нарвон, йўгон арконда юқорига кўтарилади; икки оёқли велосипедда учади;
ЖИСМОНИЙ РИВОЖЛАНИШ ВА СОҒЛОМ ТУРМУШ ТАРЗИНИ			

ШАКЛЛАНИШИ			
Кичик соҳа: Майда моторика			
Талаб: Бола қўли ва бармоқларини турли мақсадларда ишлатади			
3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
халкага арконини киргизади; майда предметларни маълум бир тартибда тахлайди; мустикал равишда ўйинчокларни қутига жойлаштиради ва ундан олади; катталар ёрдамида йирик хажмдаги мунчокларни ипга ўтказиши; буюмларни бир идишдан иккинчисига жойлаштиради;	мустикал тугмачаларини қадайд ва ечади, кийими ва пойабзали илгакларини ўзи такади; намуна асосида ипга майда, ўрта, ва йирик мунчокларни теради; кулфларни очади ва ёпади, калитдан фойдаланади; майда буюмларни бурайди ва бир бирига улайди (конструктор қисмлари) ; конструкторнинг катта ва кичик қисмларидан ҳар хил предметлар ясайди; намуна асосида тўғри чизик ва айлана чизади; кўрсатилган чизик бўйича коғоз, мато ва салфеткани буклайди; кўрсатилган чизик бўйлаб коғозни қайчи билан қирқади;	юзаларда турли чизиклар чизади (асфальтда классик ўйини) ; кичик, ўрта ва катта ўйинчокларни қутига хажмига қараб жойлаштиради; мураккаб конструкцияларни жамлайди; копчадаги ўйинчокни пайпаслаб номини айта олади; тўғри чизик бўйлаб коғозни мустикал қирқади ;	тасаввурдаги предметларни қўллари билан (гул, қуш, қапалак, каср) кўрсатади; арконлардан турли тугунларни тугади; ўйин фаолияти мобайнида майда ўйинчоклар билан ўйнайди; белгиланган чизиклар бўйлаб коғозни батариб йирта олади; майда қисмни мозаика ва пазларни йинади;
ЖИСМОНИЙ РИВОЖЛАНИШИ ВА СОҒЛОМ ТУРМУШ ТАРЗИНИ			

ШАКЛЛАНИШИ			
Кичик соҳа: Сенсомоторика			
Талаб: Бола сезги органлари ёрдамида ўз ҳаракатларини бошқаришга қодир			
3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
катта коптокларни масофага, икки қўл билан, ўтириб, туриб иргитади; белгиланган нишонга предметни иргитади; бошқа болага коптокни иргитади ёки отади; силлик ва нотекис текстуранинг фаркига боради; таъмини аниқлайди; кўгирчоқли аравагани итаради;	коптокни ерга ўнг ва чап қўли билан галма-гал уради; галма гал чап ва ўнг томон айланади; турли текстура ва юзанинг фаркига боради; матрап билан майда учаётган, сузаётган предметларни тутари; совун кўпикларини учиради;	коптокни осмонга иргитиб, тутиб олади; узатилган коптокни турли усуллар билан илиб олади; коптокни клюшка билан тўсикларора олиб ўтади; кумли халтагани нишонга отади; бошқа болага коптокни икки қўллаб асосий вазиятдан узатади; турли анализаторлар орқали предметни тадқиқ қилади (кўзи боғланган ҳолда, таъмига қараб, пайпаслаб) ;	пастдан, бонни узра коптокни иргитади; коптокни ер бўйлаб илоники қилиб иргитади; чанада, роликда, икки оёқли велосипедда учари; копток билан нишонни уриб туширади (боулинг) ; гардишни қўлида, оёғида, белида айлантиради; халқаларни халқа устунига отиб туширади;
ЖИСМОНИЙ РИВОЖЛАНИШИ ВА СОҒЛОМ ТУРМУШ ТАРЗИНИ ШАКЛЛАНИШИ			
Кичик соҳа: Соғлом турмуш тарзи ва хавфсизлик			
Талаб: Бола соғлиқни сақлаш малакаларини намоён қилади, хавфсиз соғлом таом ва ҳаёт хавфсизлигини қондалари ҳақида тушунчага эга			
3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
мустақил қўли, юзини ювади, тишини тозалайди, сочиқдан фойдаланади; тарок ва дастрўмол ёки салфеткадан фойдаланади; овкат вақтида мустақил қошиқ	витаминлар ва соғлом овқатланиш фойдасини билади; овқатланиш олдида қўлини ювади; санчқидан тўғри фойдаланади; ўз ташқи кўринишини	шахсий гигиенага риоя қилади; стол атрофида овқатланиш маданиятига риоя этади; витаминлар ва уларни таомдаги фойдасини билади; саломатлик ҳақида қайғуриш муҳимлигини	ўзининг ташқи кўринишига эътибор беради; жисмоний машқларни мустақил бажаради; табиат бурчагидаги ўсимликлар ва

билан фойдаланади, овкатдан сўнг огзини чаяди ; хонада тартибни саклайди, ўзидан кейин ўйинчокларни йиштиради; мустакил хожатхонага боради; хавфли бўладиган предметларни фаркига боради;	тартибга келтиради; хожатхонадан сўнг ўз-ўзига хизмат килади; ёрдам сўрай олади; хавфли бўлган предметлар, жойлар ва моддалар номини билади (зинапоя, болохона, очик ойна, иссиқ сув, олов, дори, ўткир асбоблар, электр); нотаниш инсонлар билан кетиш мумкин эмаслигини тушунтиради; кандай қилиб гавлани тўғри тутиш кераклигини тушунтириб бера олади;	англайди; асосий тана аъзолари ва уларнинг функцияларини билади; пиёдалар учун асосий йўл қондаларини билади; сув ичиш фойдасини англайди ва мустакил сув ичиш режимини бажаради; хавфсиз хатти- харакатнинг асосий қондаларини билади ва уларга риоя қилади; ёрдам зарур бўлганда катталарга мурожаат қилиш кераклигини билади; хавфли фаолиятлар номини айтиб беради; хавфли жойларда ўйнаш (машина катнови йўлакларида, қурилиш яқинида, нотаниш сув хавзаларида, кўл, оқар сувларда чўмилиш), велосипедда машина катнови йўлларида;	жонзотларни парваришлайди; саломатликка зарарли бўлган хулк шакллари англайди (чекиш, ичкиликбозлик, олов билан ўйнаш ва ҳоказо) ; боғчада, кўчада, транспортда юриш қондаларига риоя қилади; пиёдалар ва велосипедчилар учун йўл қондаларини билади; ёнгин хавфсизлиги - 101; миллий гвардия- 102; тез ёрдам -103; газ хизмати -104 телефон рақамларини билади; хавфли вазиятларда кандай йўл тутишни билади ва тушунтиради супермаркетда, шаҳарда, қашлоқда, далада йўқолиб қолса, ўзини кандай тутиш кераклигини
--	---	---	--

			билади;
ИЖТИМОЙ-ҲИССИЙ РИВОЖЛАНИШ			
Кичик соҳа: «Мен» концепцияси			
Талаб: Бола ўзини ижобий, шахс сифатида, ўзига хос хусусиятлари билан қабул қилади, мустақил ва ўз хатти-ҳаракатига жавоб беради			
3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
ўзи ҳақида – «мен» деб биринчи шахс номидан гапиради; ўзи ҳақида сўзлайди (исми, фамилияси, ёши, жинси ва бошқаларни билади); ўз яқин инсонларига муружаат қилади ва ёрдам сўрайди; ўзига дўст танлайди ва у билан ўйнайди; ўз оиласи ва яқинларига қизиқиш билдиради; ўз эҳтиёжларини билдиради; ортиб бораётган ўзига ишончини билдиради;	ўз хоҳиш истаклари, қизиқишларини билдиради; ўйин давомида ролларни бажаради; ўз хатти ҳаракатларига жавоб беради («бунин мен қилдим»); катталар илтимосини (топширикни) бажаради; машғулот давомида диққатни жамлайди; ютукка мотивация билдиради; омадсизлик, мағлубиятда қайгуради; турли ҳиссиётлар ва кайфиятларни намоён этиди; ўз ўйини учун жой ҳозирлайди;	ўзига юклатилган мажбуриятларни қабул қилади ва бажаради; ўзининг қайси миллатга мансублигини билади; ўзининг хоҳиш-истаклари ва қизиқишларини аниқ белгилайди; ўз ҳиссиётларини намоён қилади; ўз ўзини баҳолашга кодир; мустақил ўзига фаолият турини танлайди; гоёлар таклиф этади, ташаббускор хайрихоҳ ва очиккўнгил;	мустақилликка интилади; ўзининг оилавий, гендер мансублигига ижобий ҳис туйғуларни англайди ва фарқлай олади; ўзининг миллати, тили ва ўз маданиятининг муҳим элементларини билади; ўзига юклатилган мажбуриятлар асосида фаолиятни ташкил қилади; шахсий қарорларини қабул қилишга кодир; бошқаларга намуна бўлишга ҳаракат қилади;

ИЖТИМОИЙ-ҲИССИЙ РИВОЖЛАНИШ			
Кичик соҳа: Ҳиссиётлар ва уларни бошқариш			
Талаб: Бола ўзининг ва ўзгаларнинг ҳиссиётларини англашга ва ўзининг ҳиссиётларини мослаштиришга қодир			
3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
эртак, ҳикоя, мультфильмлар қаҳрамонларига ҳамдардлик билдиради; кувонч, кайгу каби ҳиссий ҳолатни тушунади; ўз кечинмалари ва ҳиссиётларини намоён этади ("менга ёқади", "мен ёқтирмайман"); бошқа боланинг ҳиссиётларини аниқлайди ва сўз билан ифода этади; бошқаларга ҳамдардлик билдиради; сюжетли-ролли ўйинларда иштирок этади; ўз оиласи ҳақида сўзлар экан, нима ёкиши ва ёқмаслиги ҳақида гапирди;	болалар билан ўйин давомида самимий муносабат билдиради; ва ўз ўйинчоқлари билан ўртоқлашади; катталар билан эслатмасиз саломлашади ва хайрлашади; ўз ҳаракатларига баҳо беради; катталарга мурожаат қилади ва ўз фикрини баён қилади; совга ва байрамларга қувонади;	асосий ҳиссиётлар сабабини тушунади; кимнидир хафа қилса, ўзини айбдор ҳис қилади; яхши ёки ёмон ҳулқа баҳо бера олади; ўйин мобайнида голибликдан қувонишни билади; яқин инсонлари ва дўстлари билан ўз ҳиссиётлари ва кечинмалари билан ўртоқлашади; кўрқув ва хавфни тушунади; тушунарли асарларни қизиқиш билан тинглайди ва уларга ҳиссиётларини намоён этади;	ўз ҳиссиётлари назорат қилади; турли ижтимоий вазиятларга эмоционал муносабат билдиради; ўз ҳиссий ҳолатини изоҳлаб бериши мумкин; бошқа инсонлар ёки бадний асарлар қаҳрамонлари ҳиссиёти ҳақида гапирди; ўзини ёмон ҳис этаётганларга ҳамдардлик билдиради ва юпатади;
ИЖТИМОИЙ-ҲИССИЙ РИВОЖЛАНИШ			
Кичик соҳа: Ижтимоийлашув, катталар ва тенгдошлар билан мулоқот			
Талаб: Бола тенгдошлари ва катталар билан мулоқот малакаларини ривожлантиришга қодир			
3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
ўз оила аъзоларини билади; катталар ҳаракатига тақлид қилади;	ўйин фаолияти давомида мулоқотга киришади;	мулоқот давомида ўз фикрини, ҳиссиётларини ва таассуротларини	катталар ва тенгдошлар билан осон мулоқотда бўлади;

ўз ҳаракатлари натижасига эришишда катъийлик билдиради; катталар ва болалар билан биргаликда ўйнайди; болалар салбий ҳаракатига ўз муносабатини билдиради; жамоавий ўйин фаолиятида катнашади; тенгдошларига яхшилик истайди;	ўйинда ўзаро ҳаракатда бўлиб, ижтимоий ролни қабул қилади; гуруҳ қоидаларини бажаради (ўйинчоқларни жойига тахлайди, кийимларини тартибга солади ва хоказо) ; ўз оила аъзоларига самимий муносабат билдиради ва уйида маълум бир қоидаларга риоя қилади; ўз дўстлари ҳақида сўзлаб бериши мумкин; катталар ҳаракатлари ва хулқ моделини имитация қилган ҳолда уларга тақлид қилади; катталар назоратсиз топпирикларни бажара олади;	намоён этади; оила ва гуруҳда ташқил этилган меҳнат фаолиятида иштирок этади; ўз суҳбатдошига илтимос ёки маълумотни айта олади; мустикал, катталардан бевосита мустикалликни эркин намоён этади, ёрдан кўрсатишга тайёр; таниш инсонлар билан осон мулоқотга киришади; тушунчаларда ёритилган ижтимоий хулқ қоида ва меъерларига бўйсунди (мумкин, маън этилади , яхши, ёмон, керак) ; бошқа болалар билан доимий дўстона муносабатларни қўллаб-қувватлайди;	кийин вазиятларда амалий ечим қидиради; бошқалар хатти- ҳаракатига ўз таассуротларини билдиради; ўзгалар ютуғига қувонганлигини намоён этади; низоларни ҳал этишда бир неча методлардан фойдаланади (тинчлантиради, ўз ўйинчоғини беради, мулоқим сўзлар айтади) ; ўйинлар ўйлаб тонади, сюжетли ролли ўйинлар, турли эртакларни сахналаштиришда иштирок этади;
ПУТҚ, МУЛОҚОТ, ҲАММАН ВА ҲАММАН МАЛАКАЛАРИ			
Кичик соҳа: ПУТҚ ва тил			
Талаб: Бола путқни тинглайди ва аниқлайди, сўзлашади ва мулоқот қилади			
3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
ҚУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
ўзининг айрим ҳаракатларини сўзлар билан шарҳлайди; расмда кўрган нарсаси ҳақида	бошланган ҳикояни давом этиштири олади; воқеа-ҳодисалар тўғрисида муҳокама даврида	қузатаётган ҳодиса ва воқеаларни тушунтириб беради; умумлаштирувчи сўзларни тўғри қўллайди (мева,	ўз она тилида эркин сўзлашади; сўз туркумларини ёнига монанд мустикал, грамматик тўғри

сўзлайди: катталарнинг турли саволларига жавоб беради (яқин атрофига тегишли) ; мулокот даврида фаоллик билдиради; бирор бир парчани тинглаб, таниш асарнинг номини айтади; кичик шеърни ёддан айтади; катталар томонидан айтилган таниш хикоя, эртани давом эттиради ёки тугаллайди; дидактик ўйинлар ўйнайди;	саволлар беради ва ўз фикрини баён этади; берилган саволни тушунади ва унга жавоб беради; мулокотда феъл ва сифатларни фаол қўллайди; от ва феълларни қўллаган ҳолда мураккаб бўлмаган гаплар тузади (шифокор касалларни даволайди, сотувчи сабзавотларни сотади) ; «кўп», «битта» маънода сўзларни ишлатади; турли оҳангдаги сўзларни имо- ишоралар ёрдамида нуткида ишлатади; дидактик ва сўз ўйинлари ўйнайди;	сабзавот, дарахтлар, қушлар, идиш-товок) ; ўзига нисбатан предметлар жойлашувини таърифлайди (олдимда, столда) ; сўзларни мазмунига кўра тўғри қўллайди; нуткида маъносига монанд асосий сўз туркумларини қўллайди; бир негизли сўзларни (намуна асосида) туза олади (мушук- мушукча-мушукли) ; грамматик содда ва мураккаб гаплар тузади; суҳбатлаша олади; катталар ёрдамида ижодий хикоя тузади; барча товушларни тўғри ва аниқ талаффуз килади; <u>хорижий тилни</u> <u>билиши</u> ; саломлашиш ва хайрлашиш сўзларини қўллайди; 10гача санокни билади; Асосий ранглар номини билади (оқ, сариқ, қизил, яшил, қўқ, қора) ;	қўллайди; гаплар синоним ва антонимларни топа олади ва берилган сўзларга уларни мослайди; кўп маъноли сўзларни турли маъноларини фарқлайди; турли гапларни тузади ; шахсий тажрибасига таяниб, расм юзасидан тасвирий хикояни мустиқил тузади; турли жанрдаги бадиий асарларни ифодала хикоялайди; гуруҳ муокамасида мулокотга киришиб ва тинглаб иштирок этади; кофиялар тузади, топишмоқлар топади; нуткида хорижий сўзларни қўллайди; кичик шеърларни, кофияларни сўзлаб бериши мумкин; йил фасллари номини билади (баҳор, ёз, куз, қиш) ;
---	--	--	--

ПУТҚ, МУЛОҚОТ, ЎҚИШ ВА ЁЗИШ МАЛАКАЛАРИ			
Кичик соҳа: Ўқиш малакалари			
Талаб: Бола китоб ва ўқишга қизиқиш билдиради			
3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
китоб ҳақида тушунчага эга; катталардан китоб ўқиб беришларини сўрайди ; ўз ёшига мос китобларни томоша қилади; китобдаги расмлар ва сўзлар орасидаги боғлиқликни аниқлайди; расмлардан таниш эртак қаҳрамонларини танийди ;	тинглаган ҳикоясига муносабатини билдиради ва катталарга савол беради; расмлар асосида тинглаган асарини асосий ўринларини гапириб бера олади; бадий асардан нарча тинглагандан сўнг асар номини айта олади; ўз ёшига мос шеърларни ёддан билди; китобни эҳтиётлаб фойдаланади;	сўздаги биринчи товушни билади; китобни мустақил томоша қилади; товушларни фарқлайди; сўзларни бўғинга бўлади; сўзларга кофия келиштиради; нутқнинг диалогик шаклини қўллайди, саволлар беради; шеърларни ёд олади ва ифодали ўқийди; севимли бадий адабиёт, эртак ва ҳикоя муаллифлари ва уларнинг номини билади; ифодалилиқнинг оҳанг воситаларини тўғри қўллайди; харфларга тегишли сўзларни тонади;	бошқа болаларга эслаб қолган китоб мазмунини сўзлаб беради; соғда ва мураккаб гапларни нутқида қўллайди; сўзларни бўғинларга бўлади; бўғинли карточкалар ёрдамида бўғинлардан сўзлар тузади; сўз, товуш, бўғин, гап ҳақида тушунчага эга; пешлавҳа, китоб номлари, расм тагидаги ёзувлар ва ҳоказоларни ўқийди; болалар адабиёти жанри номини билади (эртак, шеър, ҳикоя) ; машҳур ёзувчи ва шоирлар номини билади ;
ПУТҚ, МУЛОҚОТ, ЎҚИШ ВА ЁЗИШ МАЛАКАЛАРИ			
Кичик соҳа: Қўл бармоқлари майда моторикаси			
Талаб: Болада ёзув малакаси шаклланади			
3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
2-3 объектдан расм тузади; варақ сатҳида	чизик, белги, илгакларни соғда намуналарини	чизик, илгак ва гажакча ёзади; коғозни турли	коғозда тўғри чизиклар, сўзлар ва киска гапларни ёзади;

тўғри чизиклар чизади; харфларга кизиқини билдиради, айрим харфларни шаклини билади ва фарқлайди; йирик мунчокларни илга таради; ёзишга ҳаракат қилади;	қайта чиза олади; предметларнинг мураккаб бўлмаган шакллари чизади; расмларни устидан юргазиб чизади ва бўяйди; шаблонларни штрихлайди; майда қисмлардан иборат конструкторни йиғади; ўрта мунчокларни илга таради; аниқ белгиланган чизик асосида қогозни қайчи билан қирқади; белгиланган чизик асосида қогозни текис йиртади; икки қўли билан қогозни бурайди;	усулда тахлайди (оригами) ; намуна асосида босма харфларни ёзишни бошлайди; бармоқлари ёрдамида машқлар бажаради; расмларни текис штрихлайди; турли сатҳларда чизади (нам қумда, асфальтда, доскада) ; соч ўради; мозанка йиғади;	дафтардаги ёзув қаторларини аниқлай олади; расмларни тўғри жойлаштиради; қўлни узмасдан нукта-чизикчаларни бирлаштириб расм чизади; матодаги расмни тўқийди; “ўзига” ва “ўзидан” ҳаракатлари йўналишини тушунади; турли материаллардан мураккаб намуналарни қирқади;
--	--	--	---

АҚЛИЙ РИВОЖЛАНИШ

Кичик соҳа: Интеллектуал-билиш малакалари

Талаб: Бола қизиқувчан, иштиғувчан, фаол, билишга қизиқини билдиради ва уни аҳтиёжи мавжуд

3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
битта белги асосида предметларни ажратади; олти рангини фарқлайди ва ажратади; бир хил пойини топади; расмлардаги предметларни танийди ва номини айтади;	расмларни солиштиради; 2-3 белги асосида гуруҳлара ажрата олади; жонзотларни асосий эҳтиёжларини таърифлайди ва такқослайди (ҳайвонлар: овқат ейди, нафас олади, ҳаракатланади ва	расм асосида сюжетни эслаб қолади ва гапирди; кетма-кетликни сақлаган ҳолда фикр юритади, мулоҳаза қилади; турли ҳайвонларнинг яшаш жойларини айтади (балик сувда яшайди,	атроф-олам ҳақида мустақил маълумот излайди; қузатувлар асосида ҳулоса қилади ва умумлаштиради; йил фасллари ва воқеа-ҳодиса кетма-кетлигини айтади; расмлар бўйича кетма-кетликни сақлаган ҳолда фикр юритади, мулоҳаза қилади;

жонли объектларга кизикиш билдиради; предметлар ясалган материални фарқлайди (коғоздан, тахтадан, темирдан); хонани кузатади ва ўзи турган жойни аниқлайди; атроф-муҳитга кизикиш билдиради:	хоказо); хаёт учун сув, хавонинг аҳамиятини таърифлайди; кун қисмларини нутқида тўғри қўллайди ва билади (эрталаб, пешин, кечқурун, кечаси); йил фасллари тавсифлайди; атроф оламга фаол кизикиш билдиради:	бўри ўрмонда); географик тушунчаларни билади (ер, денгиз, тоғ, дарё); оддий сабаб ва оқибат алоқаларни тушунади (ёмғир ёғаяпти – панага ўтиш керак); синиш ва хатоларни таҳлил қилиш йўли билан амалий вазифалар ечимини топишга ҳаракат қилади (машинани юрғизиш учун калитни бураш керак); объектларни тизимга солади:	ўз мамлақати ва унинг рамзлари ҳақида тушунчага эга; ўз халқининг айрим миллий анъаналари ва одатларини билади; болалар энциклопедиясидан фойдалана олади (<i>керакли маълумотни топа олади</i>); ички ва ташқи белгиларга кўра предметларни гуруҳларга ажратади (ранги, шакли, ҳажми, вазни, ҳаракатланиш тезлиги, вазифасига қараб);
---	---	---	---

АҚЛИЙ РИВОЖЛАНИШ

Кичик соҳа: Элементар математик малакалар

Талаб: Бола элементар математик малакаларга эга

3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
предметларни 1-2 та белгиси бўйича гуруҳларга бўлади; атроф-муҳитдан «битта» ва «кўп» ни топади; предметларни катталигига қараб теради; геометрик шаклларни факрлайди (доира, квадрат, учбурчак), шакллар (куб,	геометрик шаклларга ўхшаш предметларни топади; геометрик фигура ва шаклларни номини билади; микдорий алоқаларини белгилайди; соннинг микдорий таркибини билади; математик тушунчалардан фойдаланади (кўп, кам, жами, шунча);	геометрик шаклларни билади ва уларни предметлар орасидан ажратади; предметларни узунлиги, эни, қалинлиги ва баландлигига кўра такқослайди; предметлар гуруҳини такқослайди; мулоқот даврида математик	хаётда сон ва санокнинг аҳамиятини тушунади; геометрик шакллар ва фигураларни билади; 20 гача бўлган айрим математик ҳаракатларни бажаради; 10 гача қўйиш ва айириш содда математик вазифаларни ечади (<i>сон ва белгиларни қўйлаган ҳолда +, -, =</i>); сон қатори ҳақида

шар) : кўпликни таккослайди: "узуни" ва "қиска" тушунчалари маъносини билади; "ярим", "яримтача" тушунчаларни билади; санок ва сонлар каторидаги боғлиқликни тушунади; механик тарзда 5 гача санайди;	кетма кетликда санайди; кўпликларни таккослайди «кўпроқ», «камроқ», «тенг»; бўшлиқда йўналиш олишни билади (олдинда, орқалда, тепада, пастда, яқин, узоқ); бутун ва унинг қисмлари тушунчасини тушунади;	терминологияни кўллайди; белгилар тизимини тушунади (<i>сон ва белгиларни қўллаган ҳолда</i> +, -, =); 1дан 10 гача бўлган сонларни тўғри ва тесқари санайди; предметларни сони ва саногига қараб таккослайди; предметлар тенглиги ва тенгмаслиги гуруҳларини аниқлайди ва уларни бир бири билан таккослайди;	тушунчага эга гуруҳларни тенг ёки тенг эмаслигини таҳлил қилади (қанчага кўп?, қанчага кам?); ҳажми, баландлиги ва қалинлигига қараб предметларни кетма кет жойлаштиради; шартли белги асосида суюқ, сочиловчан ва қаттиқ материални ўлчайди;
---	--	---	---

АҚЛИЙ РИВОЖЛАНИШ

Кичик соҳа: Тадқиқий-билиш ва самарали рефлексив фаоллият

Талаб: Бола ўзининг табиий муҳитига қизиқишини намоён қилади, фанни
ўрганиш билан боғлиқ фаоллиятда фаол

3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
кағзалар билан биргаликда тадқиқотларда қатнашади (<i>эритиш, бўйи, чўктириш, сув сатҳига чиқариш ва ҳоказо</i>) ; табиатдаги айрим ўзгаришларни фарқлайди (қор, ёмғир, дўл, иссиқ,	кағзалар билан биргаликда тадқиқотларда иштирок этади (<i>эритиш, яхлатиш, магнетизм, бўйи, қиздириш, қайнатиш ва ҳоказо</i>); йил фасллариға ҳос табиат ҳодисаларини	табиат ҳодисаларини турли омилларға боғлиқлигини тушунади; табиатдаги ўзгаришлар сабабини тушунтириб бера олади (масалан, қор эриши) ; инсонларни атроф-	қурилмани мустақил ўлчайди (баландлиги, узуңлиги, кенглиги бўйича) ; шахсий қизиқиши ва қузатувларига боғлиқ саволлар беради; шахсий тахминлари ҳақида гапиради, аввалги ва ҳозирги тажрибасини умумлаштиради ва

шамол ва хоказо) : айрим ҳашарот ва қушларни танийди ва номини айтади; айрим жониворлар болаларини номини тўғри айтади ; “сюжет” асосида қурилмалар яратади ; сув ва қум билан ўйнайди; жонли объектларни қузатади;	билади; нима учун овкатланиш, нафас олиш, ўқиш кераклигини билади; организмнинг маълум бир органи функциясини билади; айрим жисмоний жарёнлар муҳимлигини тушунади; конструктор, пазл, мозаика, Legodan конструкциялар яратади;	оламга таъсирини тушунади (<i>экин экин, ҳосил иниши</i>) ; табиий материаллардан қўл ишларини яратишни билади, иш босқичларини белглайди; мустқил қуриб ясаши мумкин; жонли ва жонсиз табиатни фарқлайди; инсонлар ҳаётида табиатнинг аҳамиятини англаб ётади ;	тушунтиради; тадқиқотда ечимини талаб этаётган муаммони белгилайди; турли ресурсларни қўллаган ҳолда шахсий қузатувларини тасдиқлайди ва таърифлайди; атроф-муҳитни яхшилашда иштирокнинг муҳимлигини тушунади (масалан, ахлат чиқиндиларини ташлаш, уларни ажратиш, дарахт ва гуллар экин, сув, электр энергияси ва қозонни асраш) ;
ИЖОДИЙ РИВОЖЛАНИШ			
Кичик соҳа: Дунёни бадний тасаввур этиш			
Талаб: Бола турли хил санъат воситаларидан фойдаланиб, дунёни ҳис этиш ва тушунишнинг намоён этиши			
3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
иллюстрация, ўйинчок, халқ амалий санъати асарларини ўрганишда эмоционал таъсирланади; табиат объектларида, ўйинчок, болаларнинг ўз қийимларида ранглар жилосини англайди; таниш қўшиқларни	Ўзбекистон халқ амалий санъати ҳақида илқ тушунчага эга (сўзана, керамика) ; санъатга тегишли қасбларнинг айримлари ҳақида тушунчага эга (рассом, бастакор, актёр) ; айрим санъат турлари ва жанрларини фарқлайди (қўшиқ,	музика асарга ҳиссий муносабат билдиради; музикага монанд ҳаракатлар ўйлаб топиши мумкин; бадний асарлар қаҳрамонлари ролини ўйнаши мумкин; амалий санъат турлари ҳақида бирламчи тушунчага эга; шахсий лойиҳалар	шеърни ифодали ўқиб бера олади; таниш асарларни мустқил сўзлаб беради, уларни саҳналаштиришда иштирок этади; шеърини ва насрий бадний асарларга муносабат билдиради; музика асарининг характерини аниқлашга қодир; болалар шоири, ёзувчиси ва

билади; диққат билан товуш, оханглари тинглайди; тасвирий санъат элементларидан фойдаланади;	ракс, мусика, шеърят, топишмоқ, расм, хайкалтарошлик) ; айрим архитектура қурилмалари ҳақида тушунчага эга (яшаш жойи ва жамоат жойи) ; қўшиқ ва наволарда юқори ва паст товушларни фарқлайди; айрим мусикий асбобларнинг чалинишини фарқлайди (пианино, дутор, доира) ; мусикага монанд рақсга тушиши мумкин;	яратишда ғоялар билдиради; мусикада услубларни фарқлайди; кичик сценарийлар тузиб, сахна қўринишлари ташқиллаштира олади; табиий материаллардан қўл ишлари ясайди; кийимларни безаши, гулдастала тузиши, содда рецепт асосида таом тайёрлаши мумкин;	бастакорлари ҳамда уларнинг асарларини билади; тасвирий санъат турларини фарқлайди;
--	---	--	---

ИЖОДИЙ РИВОЖЛАНИШ

Кичик соҳа: Бадний-ижодий қобилиятлар

Таалаб: Бола атрофдаги борлиқни ижодий ўзгартириш малакасига эга

3-4 ёш	4-5 ёш	5-6 ёш	6-7 ёш
КУТИЛАЁТГАН НАТИЖАЛАР			
тасвирий материаллар номини билади ва тўғри қўллайди; содда композициялар, алоҳида буюмларни чизади; тасвирланаётган предметларга мос ранглари тинглайди ва бўйлайди; болалар мусикий асбобларида(бубен, най, ксилофон) чалнишга тақлид	предметлар шаклини аниқ қўрсатган ҳолда қисмларга бой тасвирлар чизади; сюжетли расм, предмет ва персонажлар чизади; шаклларни турли техника асосида бўйлайди; лой, ғамир ва пластилиндан ясайди; фаолияти бошида	мураккаб предметлар чизади ва уларни декоратив нақшлар билан ясатади (чойнак, ғилам, рўмол, лаган) ; хотира ёки тасаввурига кўра сюжет яратади; қоздан ва табиат материаллардан аппликация- ҳажмли аранжировкалар яратади	турли предметлардан композициялар яратади; индивидуал ва жамоада қўшиқ айта олади; раксда ҳаракатларига жило берган ҳолда шахсий намуна яратиши мумкин; мусикий асбобларда яккаҳол ёки оркестрда жўр бўлиб чалниши мумкин;

килади; болалар гуруҳи билан қўшиқ айтади; раксга тушади (жуфтликда айланади, оёқлари билан депсинида, предметлар билан музыкага монанд ҳаракатланади) ; пластинидан берилган содда шаклларни ясайди; тайёр шакллардан тасвирлар яратади, турли шаклдаги қоғозларни ясатади; қумдан турли шакл ва пирамидалар қуради;	кўз олдига келтириб тасаввур килади; хорда ва яккахон қўшиқ айтади; ракс ҳаракатларини ҳиссиётларни намоён этиш ва мулоқот воситаси сифатида қабул килади; музыкаий асбобларда чалади (кўнгирикча, доира, металлофон, учбурчак) ; кагталар ёрдамида бармоқлар театри сахна кўринишларида иштирок этади;	(<i>ситуэтлар, открыткилар, китоб ёрлиқлари</i>) ; муҳит ёки шахсий лойиҳаларини ясатади; қоғоз буклаш, йиртиш, қирқиш йўли билан шаклларни ҳаракати ва пропорцияларини ёритган ҳолда кичик сюжетли композициялар яратади; теңдошлари билан ижодий ўйинлар яратиши мумкин; шахсий ишларида турли ифода воситаларини қўллайди; жамоавий лойиҳаларда гоёлар таклиф этади;	гоё яратади ва татбиқ этади; мақсадга эришишда ўриндош сифатида турли предметлар қўллайди; турли спектаклларда роль ижро этиб иштирок этади; оламни ўзгартиришда инсоннинг яратувчи ролини англайди; букмларни иккиламчи қўлланшда гоёлар таклиф этиши мумкин;
--	---	--	--